

מורים על ניסיונותיהם הראשוניים

(המשך)

האספה בר'ח חשון, ולדבר עלי דבר: א) באור התנ"ך אם בעברית דוקא או גם בלועזית; ב) ועל ספרי למוד. —

והאדון לוובמן הודיע כי יש ביכלתו לפועל בימים אלה הרבה מאד, כי הפניות בודאות מסכמת לפועלתו בזה העניין בכלל לבב. ויחלטו כלם כי ייטיב האדון לוובמן לכתוב בתור משיח למוריה בתי ספר ההם שעיליהם נמנה, ויודרם להשתדל לקדמת בה"ס בלשונו, וביחד בדברו החי, להשתדל להציג הבנים והבנות מילדותם, מיום בוأم לבה"ס, לדבר עברית ולפדר עברית בעברית.

"השתה הטבעית"

וכרدن דברי האספה הששית

להמורים העוסקים בחנוך ילדי בני ישראל בארץ ישראל, ביום ב', כסלו אתת'יו לגולותנו [תרנ"ה] (ען כי בר'ח חשון לא יכולת האספה לצאת לפועלה, ע"כ גמור להתאוסף היום).

הנואספים היו האדונים: אריה ליב גורדון מראסין מורה בה"ס בפתח-תקווה; יצחק כהן מורה בית ספר הבנות בי"ו; א. ספר מורה ערבית בפתח-תקווה; יהודה גרוובסקי מורה בתמ"ס-ספר הבנים והבנות בי"ו; דוד יודלביץ מורה בה"ס הבנים בראשון לציון.

והאדון יצחק אפשטיין מורה בה"ס בצפת כתוב ע"י הסופר כדורים האלה:

"להשתדל להפיק את רעיון למוד השפה העברית על פי השתה הטבעית בכל תפוצות ישראל. אמרת השתה הזאת היא עברית בעברית, ככלומר: כל הלומדים העבריים מתחלטים ועד סופםilmadiorak בעברית, בלי עוז כל שפה אחרת. בשטה הזאת נשמש לא רק למטרת תחיית השפה, כי אם גם ען כי השתה זאת היא היוצר קלה — שטת האם בלמדה את

"להשתדל לקדמת בה"ס בלשונו, וביחוד בדבורה החי".

שתי שנים יותר עברו מיום שהתאוסףו בפעם האחרונה.

כל אחד ממורי המושבות בארץ ישראל כבר נתנסה לכלכת במסילות הפרוגרים המנסכים, שנמסר לידיו מאת "אספת המורים" האחרונה, להשתמש בו, לסגלו לפי הדור ולהזכיר הדור לפיהו, והפרוגרים נסח להתקיים לפי מעמד הרוחני של בית-הספר בערים ובכפרים בארץ, כאשר כך נדרה והחלט בעת המשך הזמן בידי המורים: לבון לכלכת בשביביו במשך הזמן הראשון להתקרב להשםשו בו יותר יותר, ולסול דרכו עד סוף השנה, להשתדל להתקרב אל מהלכו עין כי אף שאנו עבצמו חברנו, בכל זאת נודה כי טרם הכנינו את נפשנו אליו הלהבה למשעה, ועל כן קשה להתחייב לכלכת בדיק אחורי בשנה הראשונה, עין אחרי שנת השימוש הראשונה וככל למצוא בו שגיאות לתקן על פי למוד הנסיכון שנסה וננטשה.

ועתה כשעברו "ימי הנסיכון" והדריך כבר סלילה, ויעמדו הספר והמכיר הא' יהודה גרוובסקי ודוד יודלביץ, וימצאו לחוץ שכיריים להוכיח את ראש האספה ימי מרדיי לוובמן כי כבר עבר הפרוגרים מיי הנסיכון. ופקוד הראש על המזכיר להודיע לכל המורים חבריו האספות כי יתאוסף לאספה ששית.

ונמצאו נוכחים בשבעה עשר תשרי אתת'יו בראשון-לציון: האדונים מ. לוובמן, ש. פ. רוזן מראשון לציון. גרוובסקי ויצ. כהן מיפו, א. ספר מפתח-תקווה, א. ל. הורביץ ממכרת-בתיה היא עקרון ומ. מוכרון-יעקב, ויענו בהכנות "סדר היום" להאספה שתהיה והגבלה זמנה. ויחלטו שתהיה

ילד תימני, גרויז, ספרדי, בוכרי או גר מילדי הרים מרוסיה שבפה למכביר, אם לא את עצם ואת הלשון שני אני מלמד אותה? ואם לא בה, فالלשון העברית, אבאר לפניו את התנ"ך באיזה לשון איפוא? חן לא יש לי בפי שום לשון אחרת משפטת שום אני וגס הוא מדברים בה, או יודעים אותה, ומה השאלה?

וישקה האדון גורדון וישאל: אם למען באר התנ"ך אנו צריכים להשתמש במילוט המפרשים, הרי גם הן לא קלות, ולמען הבין אותן הלא נוחן גם כן שנות למוד הרבה, ואם כן הדבר באיזה אופן נביא את הילד להבנת המקרא?

ויביא האדון גרוובסקי את דברי האדון אפשטיין מצפת... בדבר השיטה הטבעית וכוכית, כי מורים רבים בארץ ישראל כבר משתמשים בשיטה הטבעית, וראויים מהה בחוש את התועלת הרבה שהוא מביא להדיבור העברי בפי הילדים, ועלינו רק להזכיר את הילד ראשוןונה בשמות ונטיותיהם ופעלים גנטיותיהם, ואח"כ במעט חומרה-המושגים בעברית, לבנות משפטיים ומאמרים מכל אשר סביבו כפי השיטה הטבעית, ומעט מעט יעמס מוחו בחומון מושגים פשוטים בעברית; נחל בזה, ובאור העברי בתנ"ך יהיה נקל מאד, ובפרט שפרק הראשון יקל את באור הפרק השני והבנתו לילד, ואת הפרק השלישי יתפס הילד יתר בנקל, ואת השלישי עוד יתר בנקל, וכן הלאה.

ויעורר האדון ספריו ויגיד: רואה אנכי פה עברוב מושגנים: פירוש המקרא, ועברית בעברית. בעת שהשאלה האחרונה היא ודאית, הראשונה היא מוטלת בספק. וטעות גדרה היא לערבע וזה.

ויען האדון גרוובסקי: אם כן, אם פרוש התנ"ך יוכל לצאת מזידר העברית בעברית, או מודה אני בכלו לדבריו יודילובץ, כי צדק צדק מאי "שאן כל מקום לשאלה הזאת באספת המורים העברים".

ודרוש האדון ספר לחת לו לבאר דבריו יותר באור ויאמר: מחשבתי בדברי היא

בנייה לדבר – מכל האחרות; ובמקומות אשר בני עמו ילמדו רק עברית יש לשיטה זאת גם ערך הפצת השכללה. ועוד הנה לא וכתיyi להבין מדו"ע רק ארץ ישראל מסגלה ללמידה עברית בעברית, האם אין לומדים באשכנז אנגלית באנגלית?

וישו לעין בשאלת הפרוש והבאור בתנ"ך, אם בעברית דוקא, או גם בלועזית.

ויקם האדון גרוובסקי ויודה דעתו לאמר: הן רק או יכולים להתחיל עם הילד את התנ"ך, כשהסביר יש לו ידיעה קלה בלשון המורה הלא יבחר לו בראשונה את הספרים הקלים בתנ"ך, ואותם הלא יbear במקל בעברית, ואח"כ יbear עם הילד מן הקל אל הכלב, ובאופן כוה לא יקשה מן המורה לbear בעברית את כל החלק התנ"ך.

ויכוח דוד יודילובץ לאמר: לפדי דעתך אין להשאלת הזאת כל מקום "באספת המורים" העברים, וראהו אנכי פה רק שכחה קטנה לחובתו "חיות הלשון"; היתכן כי תתעורר שאלה בין המורים הצרפתים או הרוסים, באיזה לשון לבאר ספרה עם לילדיהם? ידע ידעת כי יונני שהילד שלהם דובר בלשון מיום הולדו, והעברי אף מיום הכנסו לבה"ס; טוב, אודה; ילמדו איפוא לילד העברי בעברית את חזונות החיים הסובבים אותו לראשונה, ואח"כ כשותפה השומו בעברית ילמדו לו מושגים יותר קשים, יותר גבויים, יותר רמיים, כמו פסוקי התנ"ך וכדומה, ויבארו לפניו בהעברית הזאת שכבר ידועה לו, במרוץ הלשון שוגרה כבר על פיו; ואיזה בית ספר בעמים לימד לתלמידיו הוראות ווירג'יל בטרם שיבינו בלשונם מושגי יום יום? וככה השאלה "אם לבאר תנ"ך בעברית" דומה בעניין לוכות שאלה "אם לחת להקרח להיות קר, או להאש להיות חם"; והספרים "עשרים וארבע" בני שלשים ושנים הפרסים יוכחו, כי יש די כה המפרשים, מצאו את הכח, כן כמו שהם, אפשרות גם לכל מורה לבאר הכל בעברית. וביחוד, ועל כלם, ילמדו נא, רבותי, באיזה לשון אבחור, אני, האשכנז, למתקנת בני ובין

מאד למלואות חסרון "ספר מתחילה", כי בשעת הקריאה, וביחוד את הקריאה ייחד, לימד את כל השמות והפעלים הנראים, והגענו למטרתנו ב拈ל, בלי כל עמל ובלוי יייעה רבה.

אחרי עוד וכוח קצר החלט: באור התנ"ך יהיה בעברית; ובכלל לבאר את כל הלמודים בעברית, ועל המורה להתחכם לבאר לילד דבר במילים קצרים אשר יכללו את הדעת הרחבה; להכין את הילד בראשונה באוצר מילים קטן של לפחות שתיים שלש מאות מילים עם נתוותיהם; וכן יכון המורה לבתלי הכביד בדבריו על שכל הילד הרך, ושליא יעזור בעוד התפתחותו.

והאQN נordan עורר על דבר ההסבירה בעברית, ויאמר כי איזה אפשר ללמוד עניינים יותר גבוקים בעברית. ומביא ראייה מעצמו שהוא מלמד לתלמידים על דבר "עובד ושרגוניות", נמצאים המבטאים הטבעיים להאטעים את הילד, בעת שבעברית יחרסן כל אלה. וע"כ מטייל אני ספק באפשרות הדבר זהה, לומר: לבאר את התורה והמקומות הקשים שנבניאים וככובים רק בעברית לפי מעמד העברית היום. אבל עליינו באמת להשתרל להכין את הלשון לתכלית זאת כי נוכל סוף לבאר הכל בעברית, ולהזכיר לא רק את הילדיים לזה, כי אם גם את המורים עצמם.

על השאלה הזאת לא חפזו כלל לדבר, כי היא מכבר מחלativa וברורה, ואם אחד המורים מוצא זה לשאול על עצמו, אין זה כי אם מפנה רפין הרוח והעדר הרצין לייעה מעטה.

"עמלנו... לא עלה לתוהו"

זכרון דבריו האספה השמינית

לחמורים העוסקים בחנוך ילדי העברים בארץ ישראל בעשרה בטבת את��יכו לגולותנו (תרנ"ה).

האספה בראשון-לツין. ואלה הנאספים: מראשוני-ץ האדונים מרדי ליובמן וש. פ. רוזן, אריה-הליב נורדון מפייה, יצחק כהן ויהודה גרובסקי מיפון, אריה-הליב הורביץ מזוכרת-בתמיה היא עקרון ודוד יודילוביץ' מרASN-לツין.

וראש האספה האדון מרדי ליובמן. ראש האספה הודיע כי מלא פקודתו ויכתוב בתור משגיא למורי בית ספר הHAM שמנמה המקרה. עליינו רק להעיר דבר קטן אחד:

לבדיל בין התפתחות השכל והתפתחות הלשון. ובדבר זהה שהוא מעמד הילד העברי מעמד ילד עם אחר; כי בשפות אחרות בעם אחר כבר מוכן הילד בשפטו הכנה טבעית, והכנת השכל התפתחת אצלו במשך הימים, ובאור לילד הוא אך באור שטחי, לפיו שעה, לפי הבנותו ושכלו, אך ברבות הימים תפתח אצלו ההבנה האמיתית מלאיה, או ע"י עיר המורה; מה שאין כן בעברית: הילד קטן תחסר גם הכנה הלשון וגם הכנה השכל, ולילד המתגדל ופתח השכל מבקש את שלו, את ההבנה הדקה והמושג האמתי, והכנת השפה העברית מי יודע אם כבר נמצא רcosaה במוחו הילד בדרגת כוatta? ומכיון שהאלתו סובבת על באור התורה ועל באור המקומות היוצרים קשים שבתנ"ך, הנה علينا לשם לב, שביתר השפות, אף היוצרים ורגונות, נמצאים המבטאים הטבעיים להאטעים ולהאטעים את הילד, בעת שבעברית יחרסן כל אלה. וע"כ מטייל אני ספק באפשרות הדבר הזה, לומר: לבאר את התורה והמקומות הקשים שנבניאים וככובים רק בעברית לפי מעמד העברית היום. אבל עליינו באמת להשתרל להכין את הלשון לתכלית זאת כי נוכל סוף לבאר הכל בעברית, ולהזכיר לא רק את הילדיים לזה, כי אם גם את המורים עצמם.

ושיב האדון יצחק כהן לאמր: גם לפי דעתינו אין כל שאלה בדבר איזות תרגום המקרה, כי בדבר המקומות הקשים שנבניאים וככובים, הנה על כל הלשונות להודאות, כי גם בהן אין נמצא כל כך "מבטאים טבעיים להסביר ולהאטעים את הילד", כי גם בשפה היוצר היה קשה לבאר את המקומות הקשים שבתנ"ך במובנים האמתי, בטעםם הקדמון, בהבנה הדקה ובஹושג האמתי, ואת הספרים יוכלו הילדיים להבין בתרגום עברי ב拈ל מאד, אחרי שהשתה הטבעית היא מסכמת. וכך גם בהבנה טבעית, והבינו ב拈ל בעברית את תרגום המקרה. עליינו רק להעיר דבר קטן אחד:

הענקיים המשוללים פה שלטת בלתי מוגבלת, נלחמים באומץ לב ואינו חפץ להניח את נש��נו? ועתה מה גודלה שמחתו בראותו רכה בעמלנו, הרב, בראותנו כי סוף הרוח מתגבר על החומר. ידיעת דברי ימי עמנוא נפוצה מעט בין הבנים והבנות באופן טוב. והרוח אשר עמלנו לפחות בהם כבר החל להראות. במליה אחת, שמהם אנחנו כי סוף

סוף לא על צחיח סלע ורענו ורענו".
גם בין הצעירים והצעירות החל הרוח העברי, ופה ושם נפשו בחור או בתולה עמוקים בעין בכתביו הקדש, שירי הלוי או ספרי סמולנסקן, ביחס אלה אשר גמרו את בית הספר קוראים ומדברים עברית. ומה לנו עוד?"

הידיעות מזכרון יעקב
הנאספים...
פתחים... ו' (תרצ"ב), עמ' 991–1006

עליהם ויורמת להשתדל לקדמת בה"ס בלשונו, וביחוד בדברו החci, להשתדל להרגיל הבנים והבנות מלידותם, מיום בום להבה"ס לדבר עברית, וללמוד עברית עברית ---

והМОוכיר קרא את מכתב החבר האדון משה הורביץ מזכרון יעקב, הכותב אליו בדברים האלה:

...הנני שמח להודיע כי עמלנו, עמל הא' יצחק הורביץ עמלאי אנכי, להרים את העברית פה, לא עלה לתחוה, ומצבה עתה איתנן פה ווערד עולה הוא מעלה. בייחוד שמן לבנו אל הדברו, אשר זה הדבר היותר קשה במקומו מקוםנו, אשר הצרפתית מתחרה להיות נברת ויש הרבה עוזרים לה, בעת אשר די כוח בשפה הזאת לעזר עצמה, גם אם אין עוזרים מן החוץ. האם לא כshawok יהיה הדבר בעני כל שומע, כי אנחנו השעים, אשר כחובים הננו מול